

2014:31

Holmby kyrka

Utvändig renovering

Antikvarisk medverkan, 2014

Linn Ljunggren

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2014:31

Holmby kyrka

Utvändig reovering

Antikvarisk medverkan, 2014
Holmby socken, 1255
Eslövs kommun
Skåne län

Linn Ljunggren

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx

www.regionmuseet.se

© 2014 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
E-rapport 2014:31

Omslagsfoto: Södra takfallet på Holmby kyrka under renovering, juni 2014.
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Holmby kyrka – Utvändig renovering

Innehåll

Inledning	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	5
Skyddsföreskrifter enligt KML	6
Skadebild	6
Utförda åtgärder	6
Tak	6
Fasad	7
Avvikelser från arbetshandlingar	7
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	8
Ärendehandlingar	9
Bildbilaga	10

Holmby kyrka ligger i sydvästra delen av Eslövs kommun, nära gränsen till Lunds kommun

Holmby kyrka, markerad med orange symbol, ligger strax öster om Flyinge utmed väg 104 på väg mot Hammarlunda. Skärmbild från Bebyggelseregistret www.bebyggelseregistret.se

Inledning

Eslövs kyrkliga samfällighet ansökte om att anlägga en ramp samt göra tak- och fasadrenovering på Holmby kyrka år 2012. Församlingen fick tillstånd för ramp samt renovering men valde sedan att endast fortgå med renoveringen. Bygget av ramp kommer istället behandlas vid ett senare tillfälle. Renoveringsarbete pågick under 2014. Åtgärderna på Holmby kyrka var mycket av underhållskaraktär.

Administrativa uppgifter

Objekt	Holmby kyrka
Socken	Holmby socken
Kommun	Eslöv
Arbetshandlingar	2014-02-26, Danewids ingenjörbyrå AB
Länsstyrelsens diarienummer	2012-09-13, 433-16416-12
Regionmuseets diarienummer	L12.30-188-12, 1255
Beställare	Eslövs kyrkliga samfällighet
Projektleddning	Niclas Hansson, Danewids ingenjörbyrå
Entreprenör	Bröderna Nilssons Måleri AB
Antikvarisk medverkan	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne genom Linn Ljunggren och Maria Sträng
Byggnadstid	Juni-augusti 2014 (v. 24 – 35)
Slutbesiktning	2014-09-05
Bidrag	Kyrkoantikvarisk ersättning
Rapport granskad av	Kerstin Börjesson

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Holmby kyrka uppfördes ursprungligen på 1100-talet i sten och bestod då av absid, kor och långhus. Senare på medeltiden tillkom även ett kvadratisk torn vid långhusets västgavel. Efter detta tillkom även valvslagning inne i kyrkan. Det tros även att ett vapenhus, sakristia och gravkor tillkommit i kyrkan vid denna tid.

1870 revs stora delar av kyrkan för att lämna plats till en ljusare större kyrka, dock finns delar av det medeltida kyrktornet bevarat i det nuvarande tornet. Detta gör att 1872 års karaktär är den som präglar kyrkan idag. Kyrkan restaurerades invändigt 1939.

Kyrkan har ett tresidigt kor. I en av bågöppningarna i kyrkans torn finns en uthuggen stenfigur. Invid kyrkan sitter en runsten med texten "*Sven reste denna sten efter Torger, sin fader*".

Skyddsföreskrifter enligt KML

Holmby kyrka skyddas som kyrkligt kulturminne enligt Kulturmiljölagen. Detta innebär enligt kulturmiljölagens 4 kap. 2 § ”Kyrkobyggnader och kyrkotomter skall vårdas och underhållas så att deras kulturbistoriska värde inte minskas och deras utseende och karaktär inte förvanskas.”

Skadebild

Kyrkans exteriör och tak var i behov av renovering.

Kyrkan hade ett 20-tal trasiga fönsterglas som behövde åtgärdas. Takfönstren hade spruckna glas och behövde kittas om. På kyrkans tak fanns enstaka spruckna tegelpannor på takfallen och i anslutning till tornet låg lösa tegelpannor. På taklagets södra sida upptäcktes svampbeläggning.

Den målade plåten på tornanslutningen var rostig och satt löst. Färgen på vinkelrännorna hade börjat flagna. Stuprör och hängrännor saknades efter en tidigare kopparplåtstöld och behövde ersättas.

På kyrkans sockel av natursten saknades delvis fogning och vissa delar var lagade med cementbruk. Cementbruket hade bl.a. orsakat frostsprängningar vid södra entrén och skador på bakomliggande tegel. Listen av betong ovanför sockeln hade likaså fått frostsador och färgen hade flagnat.

Kyrkans samtliga fasader var i behov av avfärgning. Likaså var ytskiktet på dörrarna slitna och i behov av ommålning. På kyrkans fasader fanns inga omfattande putsskador. Skadorna förekom mest kring entréer och under fönsteröppningar. Ankarjärnen var angripna av rost. Algbeläggningar fanns på tornets övre delar.

Det fanns behov av ny belysning i kyrkans tornspira.

Utförda åtgärder

Tak

En översyn av taket och takpannorna utfördes för att se hur pass stort renoveringsbehovet var. Det bedömdes att det inte krävdes en hel omläggning av taket utan bara en partiell. Skadade tegelpannor demonterades och ersattes med hela, delvis med återanvända pannor och delvis med nya pannor likt befintliga. Det lades om några pannor mitt på takytan medan en större omläggning krävdes invid långhusets gavel. Där försågs taket med ny takpapp och läkt.

En översyn av hängrännor och stuprör utfördes. Stuprör av koppar som stulits från det södra takfallet ersattes med nya stuprör i svartmålad plåt. På absiden sattes en ny hängränna i svartmålad plåt. Rostiga infästningar byttes ut mot rostfria. Plåten på tornluckorna var i gott skick och kunde bevaras. Ny plåt med

putskant sattes upp mot tornet. Ny papp lades vid takfoten. Listen utmed takfoten lagades i med puts.

Under arbetet upptäcktes rötskador med svampangrepp på takstolen och råsponten i det södra takfallet. Anticimex gjorde en undersökning som visade att det inte var äkta hussvamp. Man åtgärdade skadorna med nytt virke som behandlades med Boracol.

Läckage som fanns på takfallet och brister i takläggningen åtgärdades. Lösa nockpannor murades fast med hydrauliskt kalkbruk 0-4 mm från Brösarp Tegel.

Takfönstren av järn har blästrats och rostskyddades med mönjefärg innan de täckmålades.

Fasad

Kyrkans fasad rengjordes med ”Grön-fri” från Jape, putslagades samt avfärgades. Lagningen som behövde göras var dock mycket ringa. Störst behov av lagning var på kyrkans nordöstra sida. Lagningen på fasaden utfördes med hydrauliskt kalkbruk samt jurakalk, murkalk E, 0-1 mm grus 1:1:5.

KC-färg från Weber användes på stänkta ytor av fasaden. På släta ytor, fönsterfall och sockel användes vit silikatfärg från Beckers. Befintliga järn knackades fram och rostmålades med rostskyddsgrund O från Beckers. På fönsterbänkarna användes Contact + och Granulat från Keim. Partiell fogning gjorde på natursstenssockeln med lagningsbruk 0-1 mm. I vapenhusets smyg gjordes även en puts-lagning som avfärgades med silikatfärg.

Fönsterrenovering genomfördes i en större omfattning än planerat på grund av större skadebild än vad som kunde förutses vid besiktning inför renoveringen. De nya glasen, omkring 20, utformades likt befintligt och kittades om.

Avvikelser från arbetshandlingar

Under arbetet med renoveringen väcktes frågan kring säkerhetsanordning för takarbete på kyrkan. En stege i tegelröd kulör monterades på kyrkans tak upp till skorstenen. Stegen försågs med plattform invid skorstenen. Åtgärden gjordes i samförstånd med länsstyrelsen men bedömdes kunna rymmas inom befintligt beslut då den inte innebar någon väsentlig förändring av kyrkan.

Som följd av en stöld av kopparplåt på kyrkan uppstod en stor skada i undertaket på absiden. När hängrännorna var borttagna visade det sig att rännkro-karna sedan tidigare varit skruvade rakt igenom skivtäckningen. Detta hade orsakat stora hål som fick åtgärdas akut med nya skruvar som täcktes med silikonmassa runt skruvhuvudet.

Det behövde även lagas ett större hål i kortaken. Byte av papp och läkt utfördes på ett parti motsvarande ca 3 pannor från gaveln och upp till nock.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Den utvändiga renoveringen av Holmby kyrka har skett i enlighet med arbetshandlingarna och länsstyrelsens beslut. De avvikelser som förekommit har skett i samförstånd mellan entreprenör, antikvarie och församlingen.

De renoveringsarbeten som gjorts på Holmby kyrka har först och främst varit av underhållskaraktär. Fasadrenovering med ny avfärgning har skett i enlighet med kyrkans lagliga skydd då dess karaktär och utseende inte har förvanskats.

Arbetena har utförts på ett anpassat sätt för byggnaden och dess material samt hantverkarmässigt genomförts väl. Brand- och personsäkerheten för kyrkan har förbättrats efter att den nya stegen har satts upp. Nu kan sotaren rengöra ännu grundligare och säkrare vilket är bra för kyrkans underhåll.

Underhållet av kyrkans tak har gjort att en vattenläcka upptäcktes innan det hann bli ett större problem. Skadan i absidtaget har lagats provisoriskt, detta kommer dock att åtgärdas vid senare tillfälle när kopparplåten på kyrkan ska bytas.

Lund 2014-09-30

Linn Ljunggren

Ärendehandlingar

2012-09-13	Beslut, Länsstyrelsen i Skåne län
2014-02-26	Arbetsbeskrivning över byggnads- och måleriarbeten, Danewids ingenjörbyrå AB
2014-06-09	Byggmötesprotokoll nr 1, Danewids ingenjörbyrå AB
2014-09-27	Teknikmöte, Danewids ingenjörbyrå AB
2014-08-08	Byggmötesprotokoll nr 2, Danewids ingenjörbyrå AB
2014-09-05	Byggmötesprotokoll nr 3, Danewids ingenjörbyrå AB

Bildbilaga

Holmby kyrkas fasad var i behov av avfärgning

T.v I kyrkans cementsockel fanns det sprickor som behövde åtgärdas. T.h I arbetet ingick även att byta kyrkans stuprör och hängrännor.

Kyrkans tak krävde inte en belömläggning, utan blev åtgärdat partiellt.

Kyrkan hade ett flertal söndriga fönster, t ex var takfönstret i behov av att kittas om.

I samband med renovering anlades även en stegen med plattform på kyrkans tak för att öka tillgängligheten till skorstenen. Stegen och plattformen har en tegelröd kulör.

T.v Under arbetet upptäcktes en rötskada i kyrkans takstol som åtgärdades, det skedde även en stöld av kopparen på kyrkans absid. Detta lämnade en skada som fick åtgärdas provisoriskt. T.h I vapenhusets smyg gjordes även en lagning som sedan anvärgades med vit silikatfärg.

Efter att kyrkan utsatts för stöld ersattes kopparstuprören med stuprör i svart plåt.

Kyrkans torn och fasad efter renoveringen.

Regionmuseets E-rapportserie 2014

Kulturmiljö

1. Baldringe kyrka – utvändig renovering, Baldringe sn, AM, Maria Sträng, 2013
2. Pynten i Vattenriket, Kristianstad sn, BD, Jimmy Juhlin Alftberg och Helene Stalin Åkesson, 2013–2014
3. Barkåkra kyrkogård, Barkåkra sn, VP, Åsa Jakobsson och Maria Sträng, 2013
4. Södra Sandby kyrka – medeltida träskulpturer, Södra Sandby sn, AM, Maria Sträng, 2013
5. St Petri kyrka – ombyggnad av värme- och ventilationssystem, Klippans sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2013
6. Långalts myr – markanvändning och historia, Örkelljunga och Skånes Fagerhult sn, DK, Cissela Olsson, 2013
7. Östra Karaby kyrka – utvändig renovering, Östra Karaby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
8. Dalby kyrka, 9½- Sekler av förändring, byggnadsarkeologiska iakttagelser vid utvändig renovering, Dalby sn, BAD Petter Jansson, 2012
9. Norra kyrkogården i Lund, Lunds stad, VP och bilaga med kvartersbeskrivning, Kerstin Börjesson, Åsa Jakobsson och Anna Rabow, 2013
10. Buxbom, Handbok om buxbom på begravningsplatser i Skåne och Blekinge, PJ, Cissela Olsson och Anna Rabow, 2014
11. Dörrar och portar på uthus – kurs inom landsbygdsprogrammet, Helena Rosenberg, 2013
12. Kvistofta församlings kyrkor – utrustning för värmesystem, Bårslövs sn, Fjärestad sn, Glumslöv sn och Kvistofta sn, AM, Maria Sträng, 2014
13. Östra kyrkogården i Lund, Lunds stad, VP, Kerstin Börjesson, Åsa Jakobsson och Anna Rabow, 2014
14. Gundrastorp – Ekholmens dammverk, Vittsjö sn, AM, Helena Rosenberg, 2013–14
15. Bäckaskog slott 2014, Kiaby sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013–14
16. Krubbemölla – omläggning av stråtak, Vitaby sn, AM, Emelie Petersson, 2014
17. Glimmebodagården – vårdåtgärder 2014, Brösarp sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
18. Brönnestad kyrkogård, Brönnestad sn, VP, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson och Emelie Petersson, 2013
19. Sankt Nicolai kyrka – tillbyggnad vindfång, Trelleborgs sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
20. Ignaberga kyrka – invändig renovering, Ignaberga sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2012
21. Tomelilla Byagård – Vård- och underhållsplan, Tryde sn, VP, Jimmy Juhlin Alftberg och Lars Buhrgard, 2014
22. Heliga Trefaldighetskyrkans kyrkogård, Kristianstad sn, VP, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson, Boel Nordgren och Cissela Olsson, 2013
23. Vallkärra kyrkogård, Vallkärra sn, VP, Åsa Jakobsson, Anna Rabow och Carin Strümpel-Alftén, 2014
24. Kåseholm. Natur- och kulturvärden – en översikt, Tryde sn, DK, Cissela Olsson, 2014.
25. Skurups kyrka, kalkmålningar i kor och absid, Skurups sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
26. Hassle Bösarps kyrka – utvändig renovering, Hassle Bösarps sn, AM, Anna Rabow, 2014
27. Burlövs gamla prästgård - putslagning, Burlöv sn, AM, Anna Rabow, 2014
28. Skiffertak på Klippans bruk, Klippans sn, AM, Helene Stalin Åkesson och Linn Ljunggren, 2014
29. Fastighetsvillan Pålsjö kyrkogård, Helsingborgs sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2014
30. Glimmebodagården – golvundersökning 2014, Brösarp sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
31. Holmby kyrka – utvändig renovering, Holmby sn, AM, Maria Sträng och Linn Ljunggren, 2014

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AM- antikvarisk medverkan
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

